

Alba Martín Beltran

**LA FIGURA DEL TREBALLADOR SOCIAL EN L'ACOMPANYAMENT I
SUPORT A LES FAMÍLIES DAVANT EL PROCÉS D'ADOPCIÓ I
POSTADOPCIÓ**

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit pel Sr. Jordi Navarro

Grau de Treball Social

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI

Tarragona

2022

Resum

L'adopció és una mesura de protecció al menor que es troba vigent des de fa molts anys. “La figura del treballador social en l’acompanyament i suport a les famílies en el procés d’adopció i postadopció”, és un article que pretén donar a conèixer el procés d’adopció i postadopció des de la perspectiva dels/les treballadors/es socials però també, de les famílies i destacant els beneficis per ambdues parts. La metodologia utilitzada en l’estudi exposat és qualitativa i prèviament s’ha realitzat una recerca teòrica del seu marc conceptual. Aquesta recerca teòrica m’ha servit per contrastar el que és la informació amb el món professional i des del punt de vista de les famílies. Per tant, des de la vessant del Treball social, és important intervenir amb les diverses funcions i recursos creant un pla psicosocial amb el fet d’apropar-se a la família.

Paraules clau: adopció, treball social, famílies, infants, oportunitats, Catalunya

Abstract

Adoption is a child protection measure that has been in force for many years. The figure of the social worker in the accompaniment and support to families in the process of adoption and post-adoption is an article that aims to publicize the process of adoption and post-adoption from the perspective of social workers but also families. Highlighting the benefits for both parties and defending non-institutionalization. The methodology of this study is qualitative and theoretical research has previously been carried out. This theoretical research has helped me to contrast what information is with the professional world and from the point of view of families. Therefore, from the social work side, it is important to intervene with the various functions and resources and also create a psychosocial plan with the fact of approaching the family.

Key words: Adoption, social worker, families, child, oportunities, Catalonia.

INTRODUCCIÓ

L'adopció és una mesura de protecció dels infants que es troba vigent des de fa molt de temps fins a l'actualitat, sempre han existit famílies que per diverses situacions no han decidit tenir fills o per altres motius no han pogut tenir-ne. D'altra banda, hi ha casos on els infants es troben en situació de desemparament.

Aquest concepte es pot configurar com una pràctica jurídicament vàlida, on es creen i s'adjunten llaços d'unió dintre de la filiació biològica entre un menor en situació de desemparament i una família.

Hi ha una gran ventall de legislació que garanteixen la protecció dels menors. És per això, que per poder fer efectiu l'assignació d'infants en adopció sempre prevalen els drets dels infants per sobre de tot.

Quan una família decideix engegar un procés d'adopció ha de passar com una mena de protocol per tal de garantir que se'ls hi pot oferir als infants un futur estable independentment del tipus d'adopció. És per això que les adopcions se centren en infants molt petits sobretot nadons amb situacions extremadament vulnerables amb l'afegit d'infants amb discapacitat, infants que han viscut una situació catastròfica al seu país d'origen, etc.

Aquest article pretén donar a conèixer la funció del/la treballador/a social en tot el procés d'adopció i post adopció d'infants, posant èmfasi a les tasques per tal de preparar a les famílies adoptives, perquè aquests afrontin de la millor manera l'etapa d'adopció i postadopció dels seus fills i filles.

Altrament, un dels seus objectius específics és identificar els tipus d'ajuda que se'ls ofereix a les famílies adoptives així com, analitzar el procés de preparació de l'adopció i postadopció des de l'àmbit familiar. Així mateix, detectar si els professionals realitzen tasques que no són corresponents a la pròpia figura del treball social o inversa. I en darrer lloc, donar a conèixer l'adopció com una mesura de protecció beneficiosa tant pels infants com per les famílies, evitant així la institucionalització.

L'article es compon dels següents apartats: la introducció, una breu aproximació al llarg de la història, la tipologia d'adopcions en base a la relació entre l'infant adoptat i la família adoptiva i biològica, el procediment de l'adopció a Catalunya, funcions del treballador social, professionals que intervenen en el procés, els resultats i les conclusions.

1. L'ADOPCIÓ

1.1 Breu aproximació a la història

Si fem un pas enrere al llarg de la història ens adonem que Grècia i Roma van ser les dues civilitzacions a les quals s'adoptava, no obstant, la paraula adopció no significava el mateix en aquella època. Els romans van ser els fundadors de la creació de les cases d'acolliment d'orfes. Espanya no ha estat un país que es trobi al marge de les adopcions, sinó que durant l'Edat Mitjana l'acció d'adoptar era un privilegi i no tothom podia realitzar aquesta acció. A partir del segle XIX, van aparèixer anuncis a la premsa en el que es buscava pares adoptius i mares adoptives. Temps després en la postguerra es va realitzar un canvi en la història de l'adopció, l'any 1940 el país va entrar en una fase en la qual s'adoptava massivament.

Fa diversos anys que el Codi Civil ha estat modificat en matèria d'adopció. Una de les primeres modificacions i la més important va ser dividir en dues categories l'adopció: Plena i menys plena. La plena és la que més s'assembla a l'actual i la menys plena significava una relació de parentesc entre l'adoptat i la família que es volia fer càrrec del nen. La llei de 1970 va tenir una forta repercussió en l'adopció menys plena, que poc després es va anomenar adopció simple. La llei del 13 de maig de 1981 va suposar un gran avenç, equiparant els fills adoptats als fills biològics i va integrar als infants en la família que adopta.

La llei vigent del 21/1987 de l'11 de novembre té set principis bàsics amb molta rellevància: ajudar a la família d'origen, la tutela assistencial, la guarda legal, l'acolliment familiar, l'adopció, l'adopció internacional i els menors com a objecte i no com a subjecte. A més a més, apareix la Llei orgànica 1/1996 del 15 de gener de Protecció jurídica del Menor i amb això els pares i mares adoptius han de complir uns requisits: tenir més de 25 anys, haver presentat la sol·licitud al registre d'Adopcions i reunir un cert nivell econòmic, entre d'altres. Una de les dificultats més freqüents de l'adopció nacional és el temps d'espera (pot trigar fins a nou anys) a causa de les valoracions, l'informe psicosocial i el certificat d'idoneïtat.

1.2 Situació actual

Segons el decret 127/1997 del 27 de maig es va establir la suspensió transitòria dels processos de valoració de les famílies per l'adopció d'infants a Catalunya, a condició que fos almenys tres cops superior el nombre de sol·licituds respecte al nombre d'acolliments preadoptius realitzats l'any anterior.

En aquest mateix instant Catalunya, supera amb èxit el nombre d'acolliments constituïts de l'any anterior, per tant, s'admet el procés d'adopció.

Fins a la primera meitat de l'any 2017 no es va reprendre els grups de formació i les valoracions d'aquelles famílies que desitgen adoptar un infant a Catalunya.

Cal remarcar que, la Llei 14/2010, del 27 de maig contempla diversos apartats en l'àmbit d'atenció i la protecció dels infants i adolescents. El que més hi predomina és la defensa del menor, una acció que no pot passar desapercibuda, per tant, aquesta llei juntament amb moltes altres visionen i defensen aquesta protecció, però la informació destacable en la llei són els drets dels infants i els adolescents, la prevenció a nivell general, la protecció pública en relació als maltractaments als infants i adolescents, i la protecció dels infants i els adolescents en situació de risc o desemparament.

1.3 Tipologia d'adopcions en base a la relació entre l'infant adoptat i la família adoptiva i biològica

Hi ha diverses tipologies en les adopcions i es poden classificar en base a dos criteris ben diferenciats. Primerament, existeixen dos models d'adopció i la seva diferència és la relació entre l'infant adoptat i la família adoptiva.

Una és l'adopció **simple** i plena, aquesta té uns efectes semblants a la filiació per naturalesa i de manera genèrica, l'adoptant ha de comptar amb uns requisits més exigents que en l'adopció simple, on no es substitueixen els cognoms ni tampoc el fill adoptat ocupa un lloc semblant amb els fills naturals.

L'altre tipus d'adopció és la **tradicional**, la qual una família adopta a un menor amb les mateixes característiques que la família adoptant encara que el país tingui diverses cultures, com hi és present als Estats Units. Seguidament l'adopció **oberta**, on la família adoptiva té contacte amb la família biològica, però aquesta no té cap efecte legal sobre l'infant. En quart lloc l'adopció **internacional**, consisteix amb l'establiment d'acords dels països desenvolupats o en vies de desenvolupament per l'adopció regulada dels infants. En aquest cas, la família adoptant ha d'anar al país d'origen del nen per recollir i formalitzar els tràmits de l'adopció. A l'adopció **nacional**, s'adopten a infants que es troben institucionalitzats en el propi país.

Cal destacar que, a partir de l'entrada en vigor de la Llei 21/1997, d'11 de novembre, és quan a Espanya es produeix un canvi radical en la concepció de la institució jurídica de l'adopció, ja que la llei estableix dos principis fonamentals en els quals es basa l'adopció: la configuració de la mateixa com un element de plena integració familiar i l'interès del nen adoptat que se sobreposa als altres interessos legítims que es donen en el procés de la constitució de l'adopció. D'altra banda es potencia el paper de les entitats públiques amb competència en protecció de menors.

2. Procediment de l'adopció a Catalunya

La llei 9/1998 del 15 de juliol del Codi Civil de família de Catalunya esmenta com la terminologia adopció es troba dividit en 2 capítols, el primer l'adopció nacional i la segona l'adopció internacional, com a models més comuns. És a partir de l'article 115 quan fa una gran èmfasi als requisits previs davant l'adopció.

En els requisits s'esmenta quines persones tenen el dret de poder i quines no es troben disposades o no compleixen els requisits, així com les persones que no poden ser adoptades.

La primera secció mostra la formació i valoració de la idoneïtat, els criteris de valoració, la resolució, procediment legal, la proposta d'adopció, el consentiment, l'assentiment, i les persones que han de ser escoltades.

2.1 Formació i valoració de la idoneïtat

L'adopció és una mesura de protecció i no deixa de ser un recurs beneficiós per a l'infant atès que és importat trobar una família que s'adeqüi a les necessitats que cada infant requereix i necessita. És per això que les famílies han de seguir un procés de formació i valoració independentment del tipus d'acolliment o adopció que realitzin.

El procés que s'ha esmentat anteriorment està compost de sessions informatives i formatives, de les quals les realitzen almenys un treballador/a social i l'altra un psicòleg/a.

Un cop s'obté aquests resultats s'elabora l'informe psicosocial. Tot aquest procés el realitzen les Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (ICIF).

En l'adopció a Catalunya, el cost de la formació i la valoració de la idoneïtat l'assumeix Institut Català d'Adopció i Acolliment (ICAA).

2.2 Criteris de valoració

La Llei 25/2010 del 29 de juliol del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família descriu les circumstàncies que es tenen en compte per a la valoració de les persones que sol·liciten l'adopció, referent a la persona i la família que regula haver d'estar en ple exercici dels drets civils per a poder engegar el procediment, així com també un dels altres requisits: ser major de vint-i-cinc anys. No obstant en l'adopció conjunta és suficient que només uns dels adoptants tingui aquesta edat. En qualsevol cas, l'adoptant ha de tenir com a mínim catorze anys més que l'adoptat.

En contraposició, no poden adoptar, els que hagin estat condemnats per una causa de privació de la pàtria potestat o els que hagin estat remoguts d'un càrrec tutelar.

2.3 Resolució

Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció, 1997.

L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA), és un organisme autònom amb personalitat jurídica pròpia que es va crear degut a la regulació de la Llei 13/1997, de 19 de novembre (modificada per la Llei 14/2010 i la Llei 11/2011). En funció de la valoració de l'estudi psicosocial, l'Institut Català de l'Adopció i l'Acolliment (ICAA) emet la Resolució administrativa respecte de la idoneïtat per adoptar de les persones sol·licitants.

Les funcions de l'ICAA són fomentar el dret dels infants a tenir una família com a mesura per a atendre les necessitats del menor, gestionar els processos de valoració psicosocial esmentades anteriorment, tenir cura perquè la població estigui sabedora del procés, instaurar els convenis de col·laboració amb altres institucions i entitats, estar-hi dintre del seu àmbit d'actuació i exercir les funcions que les lleis assignin.

2.4 Certificat d'idoneïtat

El certificat d'idoneïtat és un document amb molta importància, imprescindible per a l'adopció d'un infant, que té en compte les directrius del Conveni relatiu a la protecció del menor i a la cooperació en matèria d'adopció internacional, signat a la Haia el 29 de maig de 1993. Aquest certificat l'emet l'ICAA un cop la és favorable i no té una permanència per a tota la vida, sinó que té una vigència de tres anys màxim.

2.5 Assignació de l'infant

Quan s'obté la resolució administrativa favorable, l'ICAA planteja a la família sol·licitant un informe de l'infant assignat amb totes les dades del menor, la família sol·licitant ha de decidir si accepten a l'infant que li proposen o no, temps després es dona l'inici del període d'adaptació i és en aquest instant quan l'infant comença a conviure amb ells. En aquest moment, és quan els sol·licitants han de decidir si acceptar l'infant proposat o no. Durant un temps determinat, si no

s'aconsegueix l'adopció plena tot i tenir l'informe favorable, aquesta situació s'anomena acolliment preadoptiu. L'adopció plena només s'assoleix mitjançant una resolució judicial uns mesos després de l'acolliment preadoptiu.

3. Servei d'atenció postadoptiva

El servei d'atenció postadoptiva va néixer l'any 2005 com a resposta a les necessitats que les famílies adoptives disposaven un cop haver adoptat a l'infant.

Davant de l'adopció nacional les famílies reben un acompanyament des de l'inici de la convivència fins al final de l'adopció. Aquest servei ofereix la oportunitat de poder tornar a disposar de l'espai necessari per a una orientació i assessorament professional. També hi ha casos a Catalunya que no disposa d'aquest seguiment, si no és que la família ho requereix.

L'ICAA és va encarregar d'oferir aquest servei públic i gratuït, el seu objectiu és brindar un espai d'assessorament i orientació de caire individual i familiar, que ha de fer la funció de prevenció, per tal que la seva intervenció intenti evitar una possible cornificació de situacions perjudicials i negatives per al desenvolupament de l'infant. A més a més, d'oferir aquest servei també disposen xerrades formatives i jornades de reflexió sobre l'adopció, grups de debat per progenitors per tal de poder intercanviar experiències i afavorir l'ajuda mútua entre les famílies adoptives, faciliten un espai de consulta i orientació davant de dubtes plantejats durant el procés postadoptiu, etc.

Poc a poc aquest servei s'ha anat implementant a les demarcacions territorials de Lleida, Barcelona, Tarragona i Girona.

Entre els professionals que participen en aquest servei hi ha psicòlegs/es, pedagogs/es i treballadors/es socials, dels quals pertanyen tan al personal propi de l'ICAA com en les entitats les quals s'han signat els convenis.

Hi ha diversos autors, M.Rosell, N. Blanxar, M.Abella i C.Benet que defensen que s'haurien de minvar les mancances que es troben en aquest servei referent al registre d'arxius i la documentació relativa en les adopcions nacionals com internacionals, ja que amb els procediments tecnològics que hi ha avui dia es podria obtenir una recerca més ràpida i unificada.

Segons l'estudi que realitzen els autors M.Rosell, N. Blanxar, M.Abella i C.Benet conclou que les dificultats que presenten les famílies n'hi ha unes que se'ls hi posa més èmfasi que a unes altres depenent de l'edat del menor, per exemple, les dificultats en l'adaptació inicial, els problemes en l'àmbit escolar, el problema del fet adoptiu, i els problemes de relació i comportament amb el fill adoptat.

L'autor Palacios (2007), defensa que els professionals han de basar-se en intentar que les famílies disposin de molta informació per a que puguin posar-se a la pell del comportament i pensament dels infants i quines són les actituds que aquests poden adquirir.

4. Professionals que intervenen en el procés d'adopció i post adopció

Actualment el procés adoptiu està presidit en tot moment pels professionals del treball social a diferència d'altres temps en que es presenciava una forta carència de professionals o fins tot, es feia càrrec l'església.

El/la treballador/a social es troba implicat/a com a figura essencial a lo llarg de tot el procés no només carregant-se de tràmits administratius sinó que treballen amb l'acompanyament i suport de la realitat de les famílies, també es disposa d'un pedagog/a i en diverses ocasions un psicòleg/a. Així doncs, el treball que es porta a terme al llarg de tots els processos d'adopció és psicosocial, i es desenvolupa a les Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (ICIF).

La majoria de persones tendeixen a assumir aquells aspectes del professional que sent o viu com beneficiosos, aspectes com l'empatia, la comprensió i el respecte, que poc a poc es van integrant com valors positius de l'experiència. Per tant, faciliten el procés de comprensió d'un mateix, així com el desenvolupament i maduració personal. (Puig, 200, p.13)

La Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència mostra altres funcions de les ICIF, encarregades de donar una plena protecció al menor i compten amb l'ajut i suport d'uns professionals aptes per a la realització d'aquestes funcions, per tal de vetllar per la protecció i el benestar de l'infant.

El professional realitza un acompanyament des de la veient del suport i la comprensió, potenciant així les capacitats i aptituds de les famílies per tal de treballar les necessitats o mancances que poden disposar durant el transcurs del procés o a la seva finalització.

Tot plegat, l'acompanyament i suport s'ofereix amb continuïtat durant totes les etapes dels processos d'adopció i postadopció a càrrec de l'ICIF i el servei d'atenció postadoptiva, on la figura dels treballadors socials s'encarreguen d'establir una funció social imprescindible per ajudar davant de les adversitats que presenten les famílies adoptives.

5. Tasques del/la treballador/a social en l'adopció

Tal i com s'ha esmentat anteriorment al llarg dels anys els perfils dels adoptants com de dels menors adoptats han anat canviant, en aquest cas el perfil dels professionals que formen part del procés també, esmenta l'autor Palacios que les tasques s'han repartit entre els/les treballadors/es socials i els/les psicòlegs/es, en canvi en altres països només hi formen part els professionals del treball social.

L'autor Palacios destaca les principals funcions de la figura del treballador social que es troben presents juntament amb els altres professionals de l'àmbit, excepte al pla psicològic que la figura professional que se'n encarrega són els treballadors/es socials i presten un assessorament a les famílies adoptants a la vegada que se'ls hi ofereix suport en quan a la gestió de tots i cadascun dels tràmits de caràcter administratiu.

Aquestes funcions són:

La valoració de la idoneïtat de les famílies mitjançant estudi psicosocial que englobi tant aspectes vitals com el context social en què es desenvolupen, gestionar l'expedient per a l'assignació de l'infant, oferint pautes educatives, habilitats i una prèvia formació als futurs pares i mares amb la finalitat de fer front de forma reeixida a la nova situació vital així com al seu futur/a fill/a.

Proporcionar un suport psicoemocional per afrontar el temps d'espera de la família fins l'arribada del menor.

Gestionar els recursos necessaris per tal de garantir l'adopció plena així com el benestar de tots i cadascun dels membres de la família. Assessorar i educar les famílies perquè aquestes siguin capaces d'afrontar les situacions de la vida diària a més dels conflictes familiars que puguin derivar-se'n. Intervenir i participar en les dinàmiques familiars i en la pròpia estructura d'aquesta mitjançant un enfocament de tipus terapèutic amb la intencionalitat de canviar els problemes familiars alhora que se satisfan les necessitats i es potencien els recursos de caràcter intern i exercir diverses funcions de mediació per gestionar de manera adequada i efectiva els conflictes a nivell familiar, promovent i facilitant la comunicació.

METODOLOGIA I DISSENY DE LA RECERCA

La metodologia del present estudi és qualitativa, s'han realitzat tres entrevistes a professionals del treball social i en actiu en recursos directament vinculats amb l'adopció i postadopció (ICIF, ICAA i servei postadoptiu). Així mateix s'ha entrevistat a tres famílies adoptives.

Pel que fa a la recerca de la mostra dels professionals s'ha seguit una orientació en base a les institucions que giren al voltant de les comarques província de Tarragona. En un primer moment, es va intentar tenir de cada servei els tres professionals encarregats del procés: el treballador social, el pedagog i un psicòleg, però degut a la sobrecàrrega de feina i saturació dels serveis es va decidir mútuament entrevistar als professionals del treball social.

Es va realitzar entrevistes semi-estructurades amb preguntes entenedores, compressibles i sobretot concises, seguint un ordre i una continuïtat, evitant així, que es perdi informació indispensable per la recerca.

Un dels avantatges d'aquest tipus d'entrevista, va ser la possibilitat de fer apunts en les respostes i poder aprofundir més els temes que eren d'especial rellevància per l'estudi, inclús a mesura que s'han anat realitzant les entrevistes han sorgit més preguntes que prèviament no s'havien elaborat i s'han incorporat.

L'anàlisi i resultats parteix de l'experiència dels professionals i de les famílies adoptives i s'ha relacionat amb els estudis previs de l'àmbit.

Finalment, per poder realitzar l'anàlisi dels resultats, s'han classificat les preguntes per categories de resposta, donant cobertura a tots els objectius plantejats des d'un inici.

ANÀLISI I RESULTATS

A continuació es mostra els resultats fruit de la investigació, dividits en diverses categories i vinculats a les categories analitzades i esmentades anteriorment.

Professionals implicats en el procés i la tasca del/la professional de Treball Social.

L'ICIF i l'ICAA són els organismes encarregats d'atendre a les famílies les quals estan disposades a iniciar el procés d'adopció. L'equip multidisciplinari està format principalment per una figura encarregada de coordinar el procés, un administratiu, un treballador social, un psicòleg i un pedagog.

La treballadora social i la resta de professionals, ja sigui pedagogs/es o psicòlegs/es dels serveis s'encarreguen d'atendre a les persones o famílies que sol·liciten el servei per tal d'orientar i assessorar.

En molts casos ens trobem a famílies que acudeixen a nosaltres i no tenen clar quin tipus d'adopció volen realitzar, per tant, es dona tota la informació necessària i els requisits a complir. (Treballadora social ICIF).

Les institucions encarregades d'aquest procés han de saber potenciar l'espai de formació com un espai idoni per possibles dubtes, engegar noves vies d'interès i estar a l'abast de poder consultar tots aquells aspectes que generen neguit.

Un punt a favor és que el fet que la formació es faci en més famílies és un factor que pot ajudar a compartir amb altres famílies que es troben en una possible situació semblant, llavors hauria de facilitar poder sentir-se acollit per altres que, com ells, passen pel mateix camí. (Boadas i Navarro, 2011, p. 97)

El procés s'inicia en la formació de les famílies i ho realitzen dos treballadors socials, un d'ells és la coordinadora, amb experiència en adopció, formació i gestió de grups. Després de la formació si la família ho decideix es passa a la fase de valoració on hi participa un/a treballador/a social, un/a psicòleg/a i un/a pedagog/a. Un cop es finalitza el procés, els professionals són els encarregats de realitzar les entrevistes, visites i les proves corresponents, s'emet l'informe de proposta d'idoneïtat i en fan lectura del mateix, en aquest cas, un dels tècnics que ha intervingut en la valoració. (Treballadora social ICAA)

Des de l'ICAA l'exerceixen dos treballadors/es socials, una és la coordinadora que té experiència en adopció, formació i gestió de grups i l'altra la tasca de l'assessorament. La tasca del Treballador social s'exerceix des del primer moment de la demanda dels familiars, molts cops la treballadora social de la institució també pot realitzar les primeres visites de la família. (Treballadora social ICAA)

Al servei de postadopció no fem distinció de tasques, actualment cada professional pot ocupar qualsevol tasca. Tant un treballador social com un psicòleg poder exercir el càrrec d'atendre a les famílies i després poder-les derivar a altres professionals. (Treballadora social servei postadoptiu)

Coneixença del procés d'adopció per part de les famílies.

El procés va començar amb la compra d'un diari com cada matí, però a la última pàgina hi destacava un article sobre l'adopció nacional i internacional, ho vaig estar parlant amb el meu marit i feia molt de temps que estàvem intentant tenir un fill o filla però per motius aliens no va ser possible, per tant, a l'article ens va sortir un telèfon de contacte i vam prendre la decisió d'informar-nos i trucar. (Família 1)

Tot va començar buscant per internet, llavors hi havia molt poca informació, però la pàgina web ens va dirigir a un servei anomenat ICAA i des d'allí ens van derivar a Tarragona, recordo que. (Família 2)

Des de la figura de la treballadora social de l'ajuntament ens van derivar a l'ICAA i allí va començar el procés més llarg de les nostres vides. (Família 3)

Funcions del/la treballador/a social en el procés d'adopció i post adopció.

A l'ICIF, La tasca del Treballador social s'exerceix des del primer moment de la demanda dels familiars. Es proporcionen eines, pautes i orientació per afavorir el creixement i el benestar d'aquestes famílies. (Treballadora social ICIF)

Dintre de cada àmbit de l'adopció la figura del/la professional del treball social té la capacitat d'escolta activa i fent èmfasi a que les demandes no es resolran al servei, sinó que aquests fan la gestió i coordinació amb altres professionals. (Treballadora social servei postadoptiu)

Des del Servei d'Atenció Postadoptiva es presenta un l'acompanyament i suport social i psicològic a partir de l'assessorament i orientació a totes les famílies adoptives per afrontar els nous reptes que comporta la postadopció. Degut aquest suport i ajuda el mateix servei s'ha enfortit en la realització d'un anàlisi en profunditat dels factors de risc de l'adopció, analitzant situacions de fracàs adoptiu que s'han donat a Catalunya i en les quals s'ha pres una nova mesura de protecció sobre l'infant adoptat" (Benet, 2013, p. 3)

La tasca del treballador social és molt específica i no es pot diferenciar. Acompanyament de forma íntegra i tant la figura del/la Treballador/a social com la del psicòleg aporten una visió social. (Treballadora social servei postadoptiu)

La visió del treballador social es aportar una visió més de caire social i familiar, tot i així al desenvolupar-se en una institució on es treballa de forma sistèmica moltes funcions del treballador social es veuen solapades amb d'altres professionals.

Des de les ICIF es difícil separar el treball dels professionals, ja que tots treballen de forma conjunta i en equip. Es posa un cert èmfasi a l'hora d'elaborar l'entrevista als futurs pares i mares fruit de la seva formació, tot i que en aquesta disciplina no deixa de ser un gran treball per part del treballador/a social.

L'autor Puig parla sobre la construcció del vincle com a un element de seguretat i ajuda i fa que el professional es converteixi en un referent per a les famílies. (Puig 2008, p. 13)

Altrament seguint la línia de l'autor es considera factors de risc:

Factors que tenen a veure amb la història prèvia a l'adopció, el que es pot denominar les motxilles que aquests menors porten al damunt, com ara, el tipus d'abandonament, tipus d'institucionalització, maltractament...etc.

Factors relacionats amb la família adoptiva, és a dir, la motivació que aquesta pot mostrar, les expectatives, l'edat, la personalitat...etc. Factors relacionats amb el procés en sí, tan en el procés previ com durant i o la finalització, el certificat d'idoneïtat...etc.

Respecte a la preparació i seguiment dels professionals s'observa que l'acompanyament i suport és una guia que es pot presenciar com un ajut de forma sostinguda per part dels professionals, d'aquesta manera es posa a disposició de les famílies un conjunt de recursos per orientar-los, recolzar-los i ajudar-los en diferents moments del procés d'adopció, per tal, d'assegurar les necessitats dels infants adoptats.(Berástegui i Gómez-Bengoechea, 2008).

Les famílies truquen a l'ICAA i de forma immediata el servei adoptiu es posa en contacte amb la família degut a la seva demanda, es citen i es deriven als professionals adients. (Treballadora social servei postadoptiu)

Les tres famílies entrevistades coincideixen en que varen realitzar diverses entrevistes amb els professionals aproximadament cada dues setmanes per contemplar tot el procés.

Aproximadament cada dues setmanes s'elaboren un mínim de cinc entrevistes amb una durada d'entre tres quarts d'hora i dues hores depenent de cada ICIF.

El que més ens va costar va ser l'informe d' idoneïtat i sobretot vam treballar molt la història familiar, el fet d'explicar cada vivència i cada part de la nostra vida va ser dur. (Família 1)

Les entrevistes que es porten a terme van molt condicionades al funcionament de cada ICIF. Tot i així, en totes elles es concerta una primera trobada que consisteix en una entrevista d'acolliment on es prepara a les famílies explicant el procediment que es portarà a terme durant l'estudi, s'explica què és l'informe d' idoneïtat, es parla de la història familiar i individual i sobretot la motivació saber realment el que és els ha impulsat a donar peu a començar el procediment.

Nosaltres com a futurs adoptants vam haver de recórrer a més d'una sessió formativa, en aquest cas individual, degut a la documentació i la explicació del procediment perquè ens feien falta uns papers que van tardar en arribar, per tant, el procés encara va ser més costós. (Família 3)

Les reunions que realitzàvem eren per tractar en moltes ocasions la motivació que teníem per a voler adoptar i sobretot el per què. (Família 2)

Destacar la importància de les institucions per tal de donar a conèixer l'adopció com a mesura de protecció.

El procés s'inicia en la formació de les famílies, es procura que les persones que realitzen la formació no participin en el procés de valoració. Aquest procés d'adopció ofereix una atenció personalitzada a les famílies adoptives que necessiten suport i orientació. (Treballadora social ICAA)

Les famílies acudeixen a través de les xarxes i pàgines web de gentcat.cat, on consten el llistat de les ICIF de Catalunya i les seves funcions pertinents. (Treballadora social ICAA)

A l'ICAA com a organisme competent en adopció es va crear un servei públic i gratuït d'assessorament i orientació i d'aquesta manera és com ens donem a conèixer. (Treballadora social ICIF)

Els professionals que intervenen al Servei d'atenció post adoptiva s'encarreguen de les funcions següents:

En les adopcions a Catalunya els infants arriben a casa i son molt petits, els pares adoptius s'encarreguen d'elaborar la preparació i es posa en pràctica quan les institucions ja no hi son presents, aleshores és quan poden aparèixer els problemes. (Treballadora social servei postadoptiu)

Al servei postadoptiu acudeixen les famílies que prèviament han fet el seguiment i per la comoditat de ja conèixer als professionals opten per recórrer al servei. (Treballadora social servei postadoptiu)

El treball que nosaltres realitzem amb les famílies primordialment és la capacitat d'escoltar el que demana la pròpia família, intentar entendre i explicar que els possibles conflictes que puguin tenir, és possible que no es resolguin a la institució, sinó que seran derivats a altres professionals, simplement es realitza l'acompanyament. (Treballadora social servei postadoptiu)

Nosaltres un cop vam acabar tot el procediment, per sort, no vàrem necessitar cap suport addicional, després de quatre anys vam donar per finalitzat aquest llarg camí. (Família 1)

No es va realitzar cap seguiment i en aquest cas es requeria molt ja que el nen va començar a fer preguntes sobre la seva mare biològica i nosaltres no vàrem saber com i de quina manera respondre. (Família 2)

En aquest cas, des de l'ICIF ens van derivar a professionals externs, només ens van brindar l'acompanyament. (Família 1)

El en servei d'atenció postadoptiu es creen grups de famílies per tal de treballar amb grup, establint aprofundir aquells temes que les futures famílies han de tenir presents, no obstant, molts cops depenent de la demanda es separen a les famílies per tal de que treballen els professionals de forma individual i en aquests casos si des del servei no se'ls hi pot oferir més ajuda se'ls deriva a altres professionals que poden ser de caire públic o privat.

D'altra banda, hi ha aspectes a millorar de cara al procés que segueixen les institucions:

Que les interconnexions entre institucions siguin més fluides i no tant costoses, ja que per les famílies i l'infant serà més fàcil el procés i més amè. (Treballadora social ICAA).

Que els serveis tinguin més comunicació entre sí, per tal d'afavorir a l'infant i les famílies no hagin de passar per les mans de tants professionals per a rebre ajuda. (Treballadora social ICIF).

CONCLUSIONS

L'adopció és un camí llarg i complicat ja que adoptar un o més fills/es no és senzill. Per això l'adopció ha de ser una decisió meditada i no precipitada, i s'han d'acceptar les conseqüències que se'n puguin derivar.

Tot i tenir present les diverses formes d'adoptar i o acollir, per tal d'evitar la institucionalització, s'ha de tenir present uns requisits ja comentats anteriorment, aquest fet comporta una sèrie de preocupacions i angoixa de cara a les famílies.

Es pot observar el procediment complet de l'adopció a Catalunya, explicant la formació i valoració de la idoneïtat, els criteris que s'utilitzen per a realitzar la valoració, la resolució, el certificat d'idoneïtat i l'assignació de l'infant. Respecte al funcionament del procediment de l'adopció és des de fa poc que les institucions es donen a conèixer, ja que fa un temps enrere tal i com esmenten les famílies, va ser a través de la premsa, en canvi, avui dia es disposa d'un departament del qual et proporcionen un assessorament i possibles derivacions depenent del tipus d'adopció.

La figura del treballador/a social juntament amb altres professionals són els encarregats de que aquest procés s'engegui i tingui un funcionament adient. Es pot afirmar que el valor d'aquest treball es demostrar a qualsevol persona fins on pot arribar la implicació del Treball Social en el món de l'adopció i postadopció, mostrant les capacitats que hi predominen a l'hora de preparar a les famílies adoptives per a que puguin actuar de la millor manera i donar resposta a una de les etapes més difícils del cicle de la vida, en canvi hi ha una forta repercussió per part de les famílies ja que destaquen la gran quantitat de burocràcia que aquests necessiten per dur a terme el procés, així com també el temps d'espera.

Des del treball social, intervenir en aquesta realitat no implica únicament l'exercici de les funcions, sinó que es tracta d'apropar-se a la família en el dia a dia en el pla psicosocial. Els/les treballadors/es socials disposa de totes les habilitats que es necessiten a l'hora d'establir una relació amb la família, i així fomenten la continuïtat del treball amb l'estada del menor, degut a les novetats i canvis que implica des de fa temps, és per això que aquesta figura té una forta repercussió en tot el sistema, ja que és una peça clau des del principi fins al final, inclús en el servei d'atenció postadoptiva.

Tanmateix, existeix un servei d'atenció postadoptiva on els professionals estableixen un vincle amb les famílies per tal de facilitar i assessorar durant aquest procés, del que m'he assabentat és que en poques ocasions s'ha fet un estudi entre la desprotecció i el tipus de demanda que es proporciona al servei, considero que si es portés un a terme una correlació entre aquestes dues variables, es podria millorar l'assessorament que s'ofereix a les famílies, s'actuariaria de forma més preventiva i es resoldria altres alteracions que es poden produir a terme al llarg termini davant de certes desproteccions infantils. Un altre punt és, tal i com esmenten els professionals entrevistats, dintre del servei no hi ha un rol establert per a cada conflicte, sinó que tots han d'ocupar la tasca de la dificultat que en aquell mateix instant es presenti, per tant, a efectes pràctics no es separa la professió de cada professional i això pot comportar molts cops a que el servei es debiliti per una part del procediment.

Oferiments i línies futures de treball:

Durant el procediment de l'article m'han sorgit diverses propostes. Primerament com ja he esmentat hi ha un gran temps d'espera respecte les famílies adoptives, un cop reben el certificat d'idoneïtat fins que adopten l'infant, és molt extens i llarg.

Mentre que l'espera és llarga, el tipus de burocràcia que exigeix l'ICAA és molt ampli, ja que han de reunir molts de criteris per tal de que el certificat d'idoneïtat sigui vàlid, aquests criteris consten d'una sèrie de circumstàncies que s'han de complir: circumstàncies personals, familiars, socioeconòmiques, aptitud educadora, expectatives en relació amb l'infant i per últim, persones que no poden adoptar per un motiu aliè.

Per suposat, s'han de valorar molts aspectes de la família adoptant, però d'altra banda ja és dur el sofriment que pateixen aquests pares i mares, des del meu punt de vista s'hauria d'acotar els criteris i basar-se més amb la família i la seva demanda.

És cert que amb els anys s'ha establert l'adopció com una mesura de protecció de cara a l'infant, però de cara a les famílies durant tot el procés es dona molt d'èmfasi a la vida dels futurs pares i mares i molts cops els professionals tornen a preguntar en nombroses ocasions el per què han escollit l'adopció i si realment s'estudiés el tipus de demanda més sol·licitada amb el tipus de desprotecció, es podria millorar la formació que se'ls pot oferir a la família.

Aquestes tres línies de treball crec que són les bàsiques a treballar en un futur no molt llunyà, sempre i quant incidint amb la protecció del menor i d'aquesta forma facilitant a les futures famílies adoptives el procés de l'adopció.

PRESENTACIÓ I JUSTIFICACIÓ

L'article porta per nom la figura del treballador social en l'acompanyament i suport a les famílies davant el procés d'adopció i postadopció, per tant he escollit la revista del Treball Social en la finalitat que comparteix RTS (*Revista de Treball Social*) del col·legi oficial de Treball Social de Catalunya.

El per què he escollit aquesta revista ha estat la implicació que té la figura del treballador social en aquest món, per tant, a través dels professionals entrevistats i les famílies, m'ha facilitat conèixer el procés amb totes les adversitats esdevingudes durant el transcurs de l'adopció. No obstant, amb l'ajut dels diferents autors relacionats amb la recerca m'ha fet aprofundir amb els coneixements.

BIBLIOGRAFIA

Abella, M., Benet, C., Blanxart, N., Prats, D. i Rossell, M. (2007). El servicio de atención post- adoptiva en Cataluña. Anuario de Psicología, 38(2), 273-281.

Adoptar un infant. (2021, 16 abril). Departament de Drets Socials. https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/acolliments_i_adopcions/adopcions/adoptar_infant/

Benet, C. (2013). De l'adopció massiva a la postadopció actual. Butlletí d'Infància, 68, 1-5.

Berástegui, A. i Gómez-Bengoechea, B. (2008). Los retos de la postadopción: balance y perspectivas. Madrid: Subdirección General de Información Administrativa y Publicaciones.

Boadas, B. i Navarro, L. (2011). Famílies acollidores i adoptives: l'acompanyament en la criança dels infants. Educació social, 49, 90-104.

Catalunya. Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció, DOGC núm. 2527 (1997).

Catalunya. Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de Família de Catalunya, DOGC núm. 2687 (1998).

Catalunya. Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, DOGC núm. 5641 (2010).

Catalunya. Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i a la família, DOGC núm. 5686 (2010).

Diferents tipus d'adopcions (diferents solucions). Adopcions i acollides;TR. (s. f.).

Extret de:

<https://sites.google.com/site/adopcionsiacollidestr/les-adopcions-a-nens-nenes/2-2-diferents-tipus-d-adopcions-diferents-solucions>

García, V. G. (2008). Adopción nacional a España.

http://adopcion.org/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=60:adopcion-nacional&catid=25:conceptos-clave&Itemid=91

Martínez, C. M. (2014, 6 abril). Adopción a España. Adopción 1994.

<https://adopcion1994.wordpress.com/tag/historia-de-ladopcion/>

Palacios, J. (2007). Después de la adopción: necesidades y niveles de apoyo. Anuario de Psicología, 38(2), 181-198.

Puig, C. (2008). La intervención social más allá del recurso y más cerca del vínculo.

Revista de Servicios Sociales y Política Social, 82, 9-27.